

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH VĚD

Ústav ošetrovatelství

Lucie Řezníčková

Prestiž ošetrovatelské profese

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Jana Konečná

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem bakalářkou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedené bibliografické a elektronické zdroje.

Olomouc 28. dubna 2016

-----
podpis

Děkuji Mgr. Janě Konečné za odborné vedení, cenné připomínky a obětovaný čas při tvorbě této bakalářské práce. Dále děkuji své rodině za podporu během studia.

ANOTACE:**Typ závěrečné práce:** Bakalářská práce**Téma práce:** Historické aspekty ošetřovatelství**Název práce:** Prestiž ošetřovatelské profese**Název práce v AJ:** Prestige of nursing profession**Datum zadání:** 2016-01-31**Datum odevzdání:** 2016-04-28**Vysoká škola, fakulta, ústav:** Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta zdravotnických věd

Ústav ošetřovatelství

Autor práce: Lucie Řezníčková**Vedoucí práce:** Mgr. Jana Konečná**Oponent práce:****Abstrakt v ČJ:**

Přehledová bakalářská práce je zaměřena na prestiž ošetřovatelské profese před léty a dnes. Předkládá dohledané publikované poznatky o tom, jak byla prestiž ošetřovatelské profese vnímána v průběhu druhé poloviny minulého století a o tom, jak je prestiž profese vnímána v současnosti. Přináší také informace o aspektech, které tuto prestiž ovlivňovaly a ovlivňují dnes a jejich dopady na ošetřovatelskou profesi. Tyto poznatky byly dohledány v recenzovaných časopisech Nursing History Review, Occupational HealthNursing, Journal of Nursing Management a dalších.

Abstrakt v AJ:

This summarizing thesis is focused on prestige of the nursing profession nowadays and years ago. It presents published findings on how the prestige of profession was seen during the second half of the last century and how the prestige of profession is perceived nowadays. It also provides information on aspects that have been influencing the prestige and their impacts on the nursing profession. These findings were traced in reviewed journals Nursing History Review, Occupational Health Nursing, Journal of Nursing Management, and other.

Klíčová slova v ČJ: historie, ošetřovatelství, ošetřovatelská profese, sestra, prestiž, masmédia

Klíčová slova v AJ: history, nursing, nursing profession, nurse, prestige, massmedia

Rozsah: 39 stran / 0 příloh

OBSAH

ÚVOD	7
1. Popis rešeršní činnosti	9
2. Prestiž ošetrovateľskej profese ve 2. polovine 20. storočia	11
2.1 Aspekty ovplyvňujúce prestiž profese	19
3. Prestiž ošetrovateľskej profese v súčasnosti	21
3.1 Aspekty ovplyvňujúce prestiž profese	28
3.2 Význam a limitácie dohľadaných poznatkov	32
ZÁVĚR.....	34
REFERENČNÍ SEZNAM.....	35

ÚVOD

Se zvýšenou vzdělaností sester v dnešní době prestiž této profese nezadržitelně stoupá (Ivanová a kol., 2013, s. 15-127). Tuto prestiž je důležité nadále zvyšovat nejen ve společnosti, ale i mezi ostatními zdravotnickými pracovníky a to vzhledem k tomu, že ošetřovatelství je dnes zásadním zdrojem při poskytování zdravotní péče a hraje klíčovou roli ve spokojenosti pacientů s poskytováním této péče (Samaniego, 2013, s. 54-62). Je prokázáno, že vliv na prestiž ošetřovatelské profese mají různé aspekty jako je vzdělání sester, masmédiá a v neposlední řadě samotné zkušenosti pacientů. Prestiž ošetřovatelské profese je i dnes neustále v malé míře zkreslována mýty a stereotypy spojené s historií, které neodrážejí skutečnou práci sester. Je potřeba tyto stereotypy ve společnosti vyvrátit a informovat veřejnost o moderním pojetí ošetřovatelství (McAllister a kol., 2014, s. 148-153). Osobně jsem se při výběru této profese nesečkala s pozitivními ohlasy okolí. Zajímá mě tedy, proč tomu tak je. Jak se vyvíjela společenská prestiž této profese od druhé poloviny minulého století po současnost a jaké aspekty tuto prestiž ovlivňovaly a ovlivňují dnes?

Cíl práce:

Cílem bakalářské práce je odpovědět na otázku: „Jaké jsou publikované poznatky o prestiži ošetřovatelské profese ve druhé polovině minulého století a v současnosti?“.

Cíl 1:

Předložit dohledané publikované poznatky o prestiži ošetřovatelské profese v druhé polovině 20. století.

Cíl 2:

Předložit dohledané publikované poznatky o prestiži ošetřovatelské profese v současnosti.

Vstupní studijní literatura:

KAFKOVÁ, Vlastimila. *Z historie ošetřovatelství*. 1. vyd. Brno: Inst. pro další vzděl. prac. ve zdrav., 1992. 185 s. ISBN 80-7013-123-3.

KUTNOHORSKÁ, Jana. *Historie ošetřovatelství*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 206 s. ISBN 978-80-247-3224-4.

PLEVOVÁ, Ilona a SLOWIK, Regina. *Vybrané kapitoly z historie ošetřovatelství*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Zdravotně sociální fakulta, 2008. 120 s. ISBN 978-80-7368-506-5.

ROZSYPALOVÁ, Marie, SVOBODOVÁ, Hana, ZVONÍČKOVÁ, Marie. *Sestry vzpomínají: příspěvek k historii ošetřovatelství*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 86 s. ISBN 80-247-1503-1.

ŠVEJDOVÁ, Kateřina. *Historie ošetřovatelství a medicíny*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2011. 111 s. ISBN 978-80-7372-645-4.

1. Popis rešeršní činnosti

ALGORITMUS REŠERŠNÍ ČINNOSTI

VYHLEDÁVACÍ KRITÉRIA

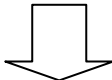
Klíčová slova v ČJ: historie, ošetřovatelství, ošetřovatelská profese, sestra, prestiž

Klíčová slova v AJ: history, nursing, nursing profession, nurse, prestige

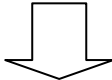
Jazyk: anglický, český

Období: cíl 1: 1950 - 2000, cíl 2: 2005 - 2015

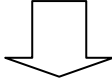
Další kritéria: vztah k tématu, full texty, recenzovaná periodika

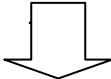
DATABÁZE: PROQUEST, EBSCO, GOOGLE Scholar, Science Direct, BMC

Nalezeno 307 článků

Vyřazeno 280 článků: duplicitní články: 58, články, které neodpovídají tématu: 126, články, které se neshodují se stanovenými cíli: 96

Pro tvorbu teoretických východisek bylo použito 27 článků

SUMARIZACE VYUŽITÝCH DATABÁZÍ

PROQUEST: 19 článků, EBSCO: 3 články, GOOGLE Scholar: 1
článek, Science Direct: 2 články, BMC: 2 články

SUMARIZACE VYUŽITÝCH PERIODIK A DOKUMENTŮ

AAOHN Journal	3 články
AustraliaNursing and MidwiferyJournal	1 článek
Cesta k modernímu ošetřovatelství	1 článek
International Journal of Caring Sciences	1 článek
Investigación y Educación En Enfermería	1 článek
Journal of Gerontological Nursing	1 článek
Journal of Healthcare Management	1 článek
Journal of Nursing Education	2 články
Journal of Psychiatric Nursing and Mental Health services	1 článek
Kontakt	1 článek
Nurse Education in Practice	2 články
Nurses and Social Media	1 článek
Nursing Economic	2 články
Nursing Ethic	1 článek
Nursing History review	2 články
Nursing Management	1 článek
Nursing Standart	1 článek
Nursing Times	2 články
Occupational Health Nursing	2 články

2. Prestiž ošetrovateľskej profesie ve 2. polovine 20. storočia

Prestiž ošetrovateľskej profesie odráža atraktivitu tejto profesie v očiach širokej verejnosti, laickej i odbornej. Pozitívna či negatívna imago profesie, ktorá ovplyvňuje jej atraktivitu, nemusí byť trvalá. Ke zmeně však dochádza veľmi obtížne. Sestry musia pracovať na zmeně negatívnych predstáv o svojej profesii, aby sa vytvorilo presnejšie a pozitívnejšie vnímanie verejnosti a tým sa zvýšila i spoločenská prestiž tejto profesie (Van Cleve, 1988, s. 390-393). Ďalšia autorka Brown K. (1989, s. 526-528) zastáva názor, že je prestiž tejto profesie ovplyvňovaná mimo iné i tým, ako sa sestry prezentujú v okruhu ostatných zdravotníkov a verejnosti. Imago sester môže byť vytvorená vedomými i nevedomými informáciami zo strany zdravotníckych organizácií, masmédií a ďalších subjektov.

Prestiž ošetrovateľskej profesie ovplyvňovalo pojetie sester z minulých dob. Pojem „dobrá zdravotní sestra“ vyplýva už z doby Florence Nightingale, ktorá tvrdila, že dobrá zdravotní sestra je iba tá, ktorá je i dobrou ženou. Ošetrovateľstvom po jejich zásadách už nebol považovaný za pochybné zamestnanie a do rad sester sa dostávaly i vzdelané šlechtičny. Zatiaľ čo lekár bol brán ako osoba, ktorá navraca zdravie, sestra bola zodpovedná za disciplínu a čistotu. Dříve bola sestrska profesie spojovaná s náboženskou prácou, tudíž nebol chovanie a vystupovanie sester navonok ovplyvňované prostredím, materiálnymi podmienkami a ekonomickou situáciou, ako je tomu dnes. Je známo, že od päťdesiatych rokov sa ošetrovateľstvom odproštuje od silných a dlhoročných náboženských tradícií, charitatívnych služieb a sebeobetovania. Rekonceptualizuje sa a prepracováva na modernú profesiu atraktívnejšiu a príjemnejšiu pre novú generáciu žien a mužov. Tým sa vyvraca dřívejší tvrzenie, že ošetrovateľská profesie bola nikoliv povolanie, ale poslanie (Clark, 1986, s. 169-170). Práca sestry hraje významnú rolu v oblasti zdravia a prevencie chorôb. Sestry by sa mali ptať sami seba, prečo na ne bolo a je pohliženo ako na pomocnice lekárov a prečo si není široká verejnosť vedomá jejich inovatívnych príspevkov v oblastiach starostlivosti o zdravie (Eichenberger a Parker, 1987, s. 113-115). Dříve mali sestry jedinečnú pozíciu v systéme zdravotnej starostlivosti. Tým boli teda i viac uznávané než je tomu v súčasnosti. Ošetrovateľské povolanie bolo záväzkom určitej charitatívnej služby, za ktorú boli sestry odmeňované v podobe ubytovania a stravy. Později, keď do ošetrovateľstvom

vstupovaly ženy, které již měly i svoje osobní životy, bylo jasné, že se tento systém musí změnit. Důraz byl čím dál častěji kladen na individuální samostatnost, čím se zvyšovala sesterská autonomie a potřeba vzdělávání sester. Tlak na zvyšující se vzdělávání sester stoupal mimo jiné i s rozvojem medicíny a zdravotnických zařízení. Vzhledem k tomu, že ošetřovatelství bylo téměř bez výjimek ženskou profesí a na ženy bylo odjakživa pohlíženo jako na bezmocné a závislé, formoval se obraz ošetřovatelství dle tohoto tradičního společenského pojetí žen. S tím se pojilo i to, že sestra byla považována za lékařovu služku (Brown, 1989, s 526-528). Na druhou stranu tím, že bylo ošetřovatelství bráno jako ženské povolání, v očích veřejnosti mnohdy ztělesňovalo všechny kladné ženské vlastnosti (Van Cleve, 1988, s. 390-393). V padesátých letech však v poskytování zdravotní péče dominovali muži jako lékaři, politici či muži na vedoucích pozicích ve zdravotnictví. Nikoliv sestry ačkoli patřily k největší profesní skupině při poskytování zdravotní péče. Navíc ošetřovatelství prokazovalo největší přizpůsobení rychle se měnícímu zdravotnickému systému (Clark, 1986, s. 169-170). Ženy v ošetřovatelství, na rozdíl od mužů, neusilovaly tolik o vedoucí pozice a byly tedy ve společnosti méně uznávané (Van Cleve, 1988, s. 390-393). U sester byly pozorovány tři vzorce chování v souvislosti s tímto společenským problémem. U části došlo k apatii, nudě a nedostatku profesních zájmů. U další části docházelo k intenzivní zlosti a nepřátelství, které směřovalo ke společensky uznávanějším profesím figurujícím ve zdravotnictví, jako byli lékaři, politici a další odborníci. Některé sestry však podcenění ošetřovatelské profese motivovalo ke vzdělávání, získávání pracovních zkušeností a propagování jejich významných příspěvků týkajících se ošetřovatelské péče o nemocné (Clark, 1986, s. 169-170).

Obraz sester a společenské postavení této profese se lišilo dle vztahu osob k sestře. Pacienti mohli vidět sestru jako dárce léků, a osobu, která je jim blíže než lékař. Naopak lékaři mohli vnímat sestru jako svého pomocníka, podřízeného a plnícího jejich rozkazy (Butler a Livingston, 1963, s. 264-268). V padesátých letech byl obraz sestry vytvářen v rámci uspěchané péče v nemocnicích. V důsledku toho, že sestry měly mnoho práce, se nedostávalo pacientům ošetřovatelské péče dle jejich představ. To vedlo mnohdy k negativním zkušenostem pacientů a tím k negativnímu rozvoji sesterské image. Přitom bylo jasné, že sestry mají jít veřejnosti příkladem a zvyšovat tak prestiž ošetřovatelské profese. I přes všechny tyto stížnosti

pacientů neměly sestry možnost se podílet na zlepšení této situace, i když touto situací byly poškozovány ony samy a bylo obecně známo, že jejich význam v systému zdravotní péče je nepostradatelný. To vedlo k syndromu vyhoření u mnohých z nich (Meier, 1999, s. 273-275). Byly prokázány negativní důsledky podceňování sesterské profese ze strany veřejnosti. Negativní představy veřejnosti o ošetřovatelské profesi narušovaly snahu sester vyvrátit tyto zastaralé stereotypní představy o ošetřovatelství a mýty spojené s touto profesí. Negativní image profese měla vliv i na osoby, které se rozhodovaly při výběru budoucího povolání - případně studenty ošetřovatelství. Negativní vnímání ošetřovatelské profese mělo vliv také na politiky, kteří rozhodovali o přidělení omezených zdrojů do konkrétních resortů. Tyto představy společnosti o ošetřovatelské profesi bránily společnosti v poznání důležitých služeb, které sestry poskytovaly. Jednalo se například o poskytování ošetřovatelské péče v domácím prostředí v rámci agentur domácí péče. Nízká společenská prestiž ošetřovatelské profese ovlivňovala také samotné sestry. Docházelo ke snižování jejich sebevědomí, přesvědčení a hodnot. V důsledku tohoto docházelo ke snižování platů sester a zvyšování požadovaných nároků, jelikož se snižoval počet studentů a sester bylo nedostatek. Proto se považovalo za důležité, aby se sestry uměly přesně prezentovat na veřejnosti (Eichenberger a Parker, 1987, s. 113-115). Vzhledem k tomu, že toto negativní vnímání mělo tedy vliv také na potenciální studenty ošetřovatelství, byla realizována v roce 1988 studie, jejímž cílem bylo zjistit názor studentek ošetřovatelství na svoji budoucí profesi. Do výzkumu bylo zahrnuto 43 studentek prvního ročníku bakalářského studijního programu ošetřovatelství ve věku kolem dvaceti let a byl prováděn pomocí vytvořeného dotazníku o dvou částech k analýze dat. Přes 50 % studentek se shodovalo v tom, že prestiž jejich budoucí profese bývá ovlivněna jak liberálním postojem k ošetřovatelství, tak tradičním pojetím ošetřovatelství. Liberální pojetí ošetřovatelské profese byl založen na tom, aby se vyrovnaly rozdíly mezi muži a ženami, co se týče pracovních a platových podmínek či zastoupení ve vedoucích pozicích. Tradiční pojetí ošetřovatelství znamenalo, že studentky považovaly ošetřovatelskou profesi jako profesi čistě ženskou. Jako nejdůležitější aspekty pro výběr ošetřovatelské profese, které zvyšují prestiž tohoto povolání, považovaly studentky ošetřovatelství to, že se jedná o specializovanou službu pro lidstvo. Toto tvrzení potvrdilo 92 % dotazovaných studentek. Následovala jistota pracovního místa u 76 % dotazovaných studentek, dále pocit naplnění z péče a starostlivosti o druhé u 72 % dotazovaných

studentek. Význam tohoto výzkumu spočíval v odhalení aspektů ovlivňujících výběr ošetrovatelské profese u mladé populace. Autor výzkumu však poukazuje na to, že přesnější výsledky by vyžadovaly větší vzorek dotazovaných (Van Cleve, 1988, s. 390-393).

Již dříve se vědělo, že k efektivnímu zvyšování společenské prestiže ošetrovatelské profese musí být společnost rozdělena na menší segmenty. Bylo tedy důležité tyto segmenty, relevantní pro ošetrovatelskou profesi, identifikovat a analyzovat. Až tehdy mohlo docházet ke snaze o systematické zvyšování společenské atraktivity ošetrovatelské profese. Bylo však nutné brát ohled na to, že nároky společnosti, byť rozdělené na tyto segmenty, jsou různé. Tudíž není možné uspokojit každého. Zatím co část veřejnosti mohl pozitivně či negativně ovlivňovat v názoru na sestry mediální obraz, pro jiné části veřejnosti by byl tento mediální obraz sestry cizí. Pro politickou sféru bylo atraktivnější snižování nákladů ve zdravotnictví, pacientům šlo především o zvyšování kvality ošetrovatelské péče. I přesto bylo pro výzkumné a akademické pracovníky důležité pokračovat ve snaze zvýšit společenskou prestiž této profese. U studentů ošetrovatelství byl kladen důraz na kvalitu výuky, jak teoretické, tak i praktické. Již tenkrát se předpokládalo, že ke zvyšování společenské prestiže sester je zapotřebí jejich zvyšující se úroveň vzdělání a odborné přípravy. Byly identifikovány čtyři zdroje energie, které by sestry měly prozkoumat a využít je ke zlepšení společenského postavení ošetrovatelství mezi širokou veřejností. Prvním zdrojem této energie jsou znalosti, kterými sestry měly disponovat, efektivně je umět využívat a tím působit pozitivně na širokou veřejnost. Druhým zdrojem energie bylo to, že ošetrovatelství se stávalo samostatným vědním oborem a diferencovalo se od medicíny. Třetím zdrojem energie byla nepochybně ochota sester vyvinout úsilí pro pozitivní změnu image jejich profese. Poslední, nejdůležitějším zdrojem energie, byl přímý kontakt s pacienty. Ten měl sestry naplňovat po profesní stránce motivovat je k lepší prezentaci jejich profese na veřejnosti (Eichenberger a Parker, 1987, s. 113-115). Přesto že mnoho institucí dbalo na to, aby prestiž ošetrovatelské profese stoupala nejen ve společnosti, ale i u sester samotných, nedařilo se tuto prestiž zvyšovat (Paguet J., 1983, s. 630). Cestou k úspěšnému zvyšování společenského postavení ošetrovatelské profese nebylo již tehdy pouze pozitivní vnímání sester veřejností, ale také pozitivní vnímání profese u sester samotných. Vliv na pozitivní self-image sester

mělo jejich zvyšující se vzdělání prostřednictvím vyššího stupně vzdělávání. Pozitivní vliv na sesterskou self-image měla mít též sesterská uniforma. Ta splňovala stejný význam jako u ostatních profesních uniforem a reprezentovala ošetřovatelství na venek. Sestry s vyšší self-image byly lépe motivovány k tomu, aby prezentovaly a dokumentovaly svoje pracovní úspěchy. Tím pochopitelně pozitivně působily nejen na veřejnost, ale i na ostatní členy zdravotnického týmu (Eichenberger a Parker, 1987, s. 113-115). Studie, která byla realizována v roce 1983 v té době na nejnovějším oddělení ošetřovatelské péče na Univerzitě of Souther California dokázala, že sestry měly daleko větší sebevědomí po zavedení nového modelu. Význam výzkumu spočíval v identifikaci výhod tohoto zavedeného modelu. Sestra převzala určitou zodpovědnost o konkrétní pacienty. Přijímala je, plánovala ošetřovatelskou péči a realizovala společně s ostatními členy zdravotnického personálu naplánované intervence. Ty vedly ke splnění bio-psycho-spirituálních potřeb každého pacienta. Pacienti a jejich rodiny tudíž mohly identifikovat „svoji sestru“ stejně jako ošetřujícího lékaře. Docházelo tedy nejen k výše zmiňovanému zvýšení sebevědomí u sester, ale i ke spokojenosti pacientů a tím zvyšování společenské prestiže sester mezi pacienty. Model také usnadňoval kariérní růst sester na základě jejich zásluh a klinické odbornosti (Anonymouse, 1983, s. 49).

Prestiž ošetřovatelské profese vyvíjená od samotného vzniku ošetřovatelství skýtala velmi složitý proces s novými dilematy. Přejít od „práce z lásky“ až na moderní ženskou ošetřovatelskou profesi byl velmi složitý proces. Znamenal velké změny vnímání ošetřovatelské profese nejen pro sestry, ale i pro pacienty. Začaly se tímto vytvářet větší rozdíly mezi ošetřovatelskou a lékařskou péčí a tím změny v nahlížení na sesterskou profesi (Clark, 1986, s. 169-170). Aby mohla být prestiž ošetřovatelské profese zkoumána, bylo zapotřebí znát, jak byla ošetřovatelská profese vnímána v průběhu historie. Dle výzkumných pracovníků, kteří zkoumali vliv sdělovacích prostředků na vyobrazení sester a prováděli recenze, se vnímání sesterské profese od padesátých let minulého století měnilo takto. Mezi léty 1946 až 1965 jako matka v důsledku zklidnění situace po světových válkách. Pasivní, maternalistická, submisivní. Dále byla sestra mezi léty 1966 až 1982 vnímána jako sexuální objekt. Smyslná, romantická a okouzující. K vnímání sestry jako sexuálního objektu přispěl tehdejší mediální obraz v podobě díla od Charlese Dickinse. Zde vystupovala fiktivní postava sestry Sairey Gampové.

V tehdejší době neexistovalo vyrovnávací vnímání sester jako skutečných profesionálních zaměstnanců ve zdravotnictví. Sestry jako profesionálky byly v médiích znázorňovány jen zřídka, na rozdíl od ostatních ženských profesí. Proto se kouzlo a hrdinství začalo připisovat spíše lékařkám než sestram. Tyto změny mediálního obrazu sester šly ruku v ruce se změnami mediálního obrazu samotných žen. Pro devadesátá léta minulého století bylo typické úsilí o zvedání společenské prestiže ošetrovatelské profese. Sestra měla být v těchto letech vnímána jako kariéristka. To znamená inteligentní, empatická a asertivní žena s logickým uvažováním, která se zavazovala ke zvyšování standardů ošetrovatelské péče. Tímto společenským obrazem měly potom sestry reprezentovat svoji profesi ve hromadných sdělovacích prostředcích a na veřejnosti (Eichenberger a Parker, 1987, s. 113-115). Poté následovalo vnímání sestry jako byrokratky. To v očích veřejnosti představovalo to, že sestry nedělaly nic důležitého, pouze dohlížely na strukturu poskytované péče a organizační záležitosti. To vše na úkor kvalitní ošetrovatelské péče o pacienty. Na základě těchto čtyř výše popisovaných obrazů sestry byla prováděna analytická studie. Studie zkoumala to, jak sestry vnímaly samy sebe. Dále to, jak vnímali sestru lékaři, úředníci a jiní pracovníci nemocnice a jestli existují významné rozdíly mezi oběma skupinami. Cílem studie bylo zlepšit interakci a vyhnout se pracovním konfliktům mezi sestrami a ostatními členy zdravotnického týmu. Do studie bylo zahrnuto 173 sester a 520 ostatních respondentů pracujících ve zdravotnictví. Analytická studie zkoumala to, jak sestry vidí samy sebe, jak vidí sestru lékaři, úředníci a jiní pracovníci nemocnice a jestli existují významné rozdíly ve vnímání sester mezi oběma skupinami. Cílem studie bylo zlepšit interakci a vyhnout se pracovním konfliktům mezi sestrami a ostatními členy týmu. Dotazované sestry vnímaly samy sebe nejčastěji jako kariéristky, stejně jako ostatní dotazovaní. Druhým nejčastějším byl obraz sestry jako byrokratky. Nejméně mezi oběma skupinami dotazujících bylo zvoleno vnímání sestry jako objektu sexuálních tužeb lékařů i pacientů. Výsledky této studie tedy podpořily původní hypotézu, že zdravotní sestry a ostatní zaměstnanci nahlíží na ošetrovatelství stejným způsobem, přesnější výsledky by však byly s větším množstvím dotazovaných respondentů (Schweizer a kol., 1994, s. 88).

Vnímání sester se také lišilo podle zaměření sester. Byl prokázán rozdíl mezi vnímáním sester v nemocničním prostředí a sester pracujících v oblasti veřejného

zdraví. Sestry pracující v nemocničních zařízeních byly léta vnímány jako pasivní složka zdravotnického týmu. Vždy byly považovány za pomocnou ruku lékařské autority i přesto, že byl kladen důraz na to, aby lékaři spolupracovali se sestrami kooperativně, nikoliv dominantně. Bylo také dokázáno, že sestry byly podceňovány vlivem toho, že lékaři byli v tehdejší době převážně muži. Většího profesního postavení a společenského uznání dosahovaly sestry v zařízeních, kde převážnou část personálu tvořily pouze ženy. Oproti tomu, sestry pracující mimo zdravotnická zařízení byly považovány za více úspěšné, protože dosáhly určité míry nezávislosti a autonomie (Eichenberger a Parker, 1987, s. 113-115). Sálkové sestry patřily mezi část sester s nejnižší společenskou image již v dřívějších dobách. Vždy byly vnímány spíše jako stroje, plnící mechanické povinnosti. Byly také považovány jen jako doplněk prestižní role chirurgů na operačním sále. Dále jako sestry, které nemusí řešit žádné ošetrovatelské problémy pacientů. To tedy vedlo k myšlence, zda by na operační sály nebylo vhodné nasadit méně školený personál, který bude plnit stejnou roli za nižší cenu. Autoři článku Mardell a Rees (1998, s. 46-47) se zamýšleli nad tím, zda by společenská prestiž sálových sester mohla do budoucna vzrůst se zvyšováním kompetencí těchto sester. Nové rozšířené kompetence by mohly vznikat s nárůstem takzvané jednodenní chirurgie, kdy by byla právě sálková sestra pacientovi vždy na blízku. Další pozitivní vliv na společenskou prestiž sálových sester by mohl dle autora mít holistický přístup těchto sester k pacientům podstupujícím operační zákroky.

Cílem výchovy sester a tím zvyšování společenské prestiže byla korekce špatných návyků sester a posílení jejich dobrých vlastností. To vedlo k tomu, aby sestry pochopily, co je správné a vedly ošetrovatelskou profesi ke stanovenému ideálu. Za vývoj charakteru sester bylo tedy od samého začátku zodpovědné vzdělávání sester. Účelem ošetrovatelských škol bylo poskytnout vzdělání srdce a mysli sester. Důraz byl kladen na charakter, správné jednání, sebekázeň a morální sílu. V neposlední řadě i na smysl pro dekorum, dobré mravy a reprezentativní vzhled. Toto naučené chování sester mělo přetrvávat během celého profesního života. To vše potom přispívalo k formování společenského postavení sester, zlepšování zdravotní péče o nemocné a posílení motivace pro další případné studenty ošetrovatelství. Sestrám, které měly menší úroveň vzdělání, než ostatní členové zdravotnických týmů bylo obtížné zajistit respekt a dobrou úroveň kolegiální

vztahů s lékaři nebo vedením institucí, které sestry zaměstnávaly. Kromě toho k zachování stereotypního obrazu sester přispívala i tehdejší neschopnost rozlišit pracovní zařazení a odpovědnost sester s různými úrovněmi jejich vzdělání. Vzdělané sestry po splnění povinností očekávaly větší společenské uznání jejich profese. Očekávalo se také, že společnost bude podporovat rozvoj vzdělávání sester a tím i rozvoj vysokých standardů péče o nemocné. Výsledkem této podpory a záslužné práce sester bylo přinést úctu k ošetrovatelské profesi a zlepšování prestiže této profese (Brown, 1989, s. 526-528).

2.1 Aspekty ovlivňující prestiž profese

Prestiž ošetřovatelské profese byla vždy ovlivňována, většinou nepříznivě, mediálním vyobrazením sester (Brown, 1989, s. 526-528).

Profesor ošetřovatelského výzkumu, Dr. Phillip Kalisch se ve svém výzkumu vyjádřil, že po shlédnutí lékařských televizních pořadů od roku 1954 nelze najít žádné jiné povolání, které by v těchto pořadech bylo vykreslováno v tak špatném světle jako ošetřovatelská profese. Z přehledového článku popisujícího tuto studii vyplývá, že 72 % shlédnutých televizních seriálů prezentovalo sestru v její tradiční roli. Pouze 28 % příběhů představovalo sestry v progresivních rolích, 2 % z příběhů zmínilo ošetřovatelský výzkum a 0,7 % příběhů popisovalo sestru hrající v příběhu klíčovou roli nebo sestru na vedoucích pozicích (Anonymouse, 1979, s. 32-33). Další studie, jejímž cílem bylo prozkoumat vliv novin a televizní sítě na vnímání ošetřovatelské profese, byla realizována na Univerzitě Michigan v Ann Arbor dvěma profesory ošetřovatelství. Studie probíhala tak, že bylo zobrazeno osm filmových klipů televizních show a u každého z těchto klipů následovalo kritické zhodnocení zobrazení sestry v příběhu. Pouze jeden z těchto klipů poukazoval na profesionální úroveň sester. Vykresloval zde sestry jako ty, které umí identifikovat ošetřovatelské problémy a najít jejich řešení. V některých klipech byly sestry vykreslovány jako osoby, které jsou lékařů po ruce a pouze plní jejich úkoly. Některé snímky dokonce popisují sestry jako osoby, které nejdou daleko pro romantické vztahy s lékaři. Ve většině snímků bylo téměř vždy ošetřovatelská profese podceňována oproti profesi lékařské (Anonymouse, 1989, s. 49). Z přehledového článku popisujícího randomizovanou studii prováděnou mezi lety 1950 až 1980 vyplývá, že sestry byly vyobrazeny ve 20 % náhodných televizních seriálech. Z toho ve většině případů byly vyobrazeny jako lékařovy podřízené zabývající se spíše osobními problémy než profesionálními záležitostmi. Ve většině případů vykazovaly záporné vlastnosti. Z další analytické studie, kterou tento přehledový článek popisoval, vyplývá, že u 204 filmů vyrobených mezi léty 1930 až 1979 je vidět opětovný pokles společenského uznání ošetřovatelské profese, které bylo výrazně vyšší v průběhu druhé světové války (Brown, 1989, s. 526-528). Z výzkumu prováděného na Rochester School of Nursing v roce 1990 bylo zjištěno, že sestry byly ve sdělovacích prostředcích ve Spojených státech neviditelné. Ošetřovatelský výzkum jako by neexistoval a tím se

složitěji dostávalo finančních prostředků na tento výzkum. Bylo zjištěno, že ve dvou tisících zkoumaných článcích byly sestry zmíněny pouze ve 4 % z nich. Vše bylo vždy popisováno z pohledu lékařů. Jednou z teorií, proč byly sestry v médiích opomíjeny, bylo to, že 94,6% z nich byly ženy. Předpokládalo se, že právě ženy měly obtíže s poskytováním rozhovorů pro novináře. Proto vždy i vedení nemocnic odkazovalo pro tyto účely novináře na lékaře, kdy většina z nich byla v tehdejší době převážně mužského pohlaví. Předpokládalo se, že muži budou pro novináře i veřejnost větší autoritou. Novináři se proto těžce dostávali k důvěryhodnému pojetí ošetrovatelství, pokud nebyli sami hospitalizováni a nevyozorovali určitou míru sesterské autonomie. Z tohoto zjištění vyplývalo jediné řešení a to, že bylo zapotřebí podporovat sestry v komunikaci s autoritami. Dále sestry motivovat k tomu, aby i ony prezentovaly své cenné zkušenosti v podobě článků v médiích a budovaly tak pozitivní image své profese. Byl kladen důraz na to, aby sestry těmito příspěvky podporovaly své instituce a publikovaly výsledky ošetrovatelských výzkumů. Tímto měly sestry vyvrátit mýty o ošetrovatelské profesi a být poskytovatelkami aktuálních a relevantních informací pro média. Právě v tomto mělo spočívat rozpoznání pokročilých kvalit ošetrovatelství a toho, že sestra nemusí být „jen sestra“, ale i odbornice ve své profesi. Nepostradatelná byla úroveň komunikace sester nejen s médii, ale i se samotnou veřejností. Veřejnost měla mít povědomí o tom, jaký má ošetrovatelství přínos na zdravotní péči. Sestry měly umět obratně komunikovat s pacienty a jejich rodinami například o managementu bolesti. Měly s nimi společně plánovat ošetrovatelskou péči a zapojit tyto ošetrovatelské aktivity do ošetrovatelského výzkumu. V neposlední řadě měly sestry důležitou úlohu ve vzdělávání a informování komunit ve zdravotních záležitostech. Pokud by sestry nebyly schopny těmito způsoby komunikovat, předpokládalo se, že ošetrovatelská profese bude stále společensky přehlížena i v dalších letech (Meier, 1999, p. 273-275).

3. Prestiž ošetrovateľskej profesie v súčasnosti

Vnímáním ošetrovateľskej profesie se pro veřejnost utváří veřejné přesvědčení o významu ošetrovateľství. Proto má posilování image této profesie nepostradatelný význam pro prestiž ošetrovateľství (McAllister a kol., 2014, s. 148-153). Ošetrovateľství je dnes zásadním zdrojem poskytování zdravotní péče. Proto je důležité posilovat image ošetrovateľskej profesie a přispět k rozvoji ošetrovateľskej identity. Z tohoto důvodu je důležité zvýšit prestiž ošetrovateľství nejen mezi zdravotnickými pracovníky, ale i ve společnosti (Samaniego, 2013, s. 54-62). Vzhledem k tomu, že ošetrovateľská profesie a ošetrovateľství mají bohatší a delší historii než většina zdravotnických profesí, je znepokojující, že se stále potýká s problémem aktualizovat vnímání ošetrovateľství u veřejnosti a mezi ostatními zdravotnickými pracovníky. Veřejnost by měla vědět, co zahrnuje současná ošetrovateľská praxe, jaká je její složitost a rozmanitost a jak přispívá k revoluci zdravotní péče. Pro ošetrovateľskou profesii je dnes důležité odprostit se od ikonického vnímání ošetrovateľskej profesie dříve (McAllister a kol., 2014, s. 148-153). Četné studie dokazují i dnes velký rozdíl mezi veřejným vnímáním ošetrovateľskej profesie a realitou. Přes velké úsilí sester za poslední desetiletí stále široká veřejnost tuto profesii neuznává a nebere v potaz vysokou míru znalostí, vzdělávání, dovedností a také vysokou míru odpovědnosti dnešních sester. I dnes přetrvávají zastaralé stereotypy, že sestra jen bezmyšlenkovitě provádí intervence naordinované lékařem, u kterých nepřemýšlí (Bickhoff, 2014, s. 31). Mnoho lidí stále netuší, že sestry jsou autonomní odborníci zdravotnického systému s pokročilými dovednostmi a zkušenostmi. Místo toho mnoho lidí i nadále věří zastaralým a extrémním definicím sestry (Anonymouse, 2010).

Bickhoff Laurie (2014, s. 31) však nesouhlasí s tím, že by ošetrovateľská profesie nebyla v dnešní době vnímána pozitivně. Poukazuje na studie, které prokazují, že ošetrovateľská profesie patří v posledních letech k těm nejdůvěryhodnějším ze všech profesí. Tvrdí, že se ošetrovateľská profesie po celá desetiletí snaží dokázat, že jsou její zástupci kompetentní a důvěryhodní. Neúnavně pracují a prosazují ošetrovateľství a to vede k tomu, že je ošetrovateľství čím dál více uznáváno jako skutečná profesie a jeho prestiž dále stoupá. Tato tvrzení podporují

také dobře zdokumentované výsledky z průzkumů veřejného mínění ve Spojených státech Amerických. Zde se projevila stoupající úcta veřejnosti k ošetřovatelské profesi. Ošetřovatelská profese je zde dnes již vysoce respektovaná, veřejností vnímána jako profese kombinující znalosti, dovednosti a profesionalitu v péči o pacienty. Během několika posledních let bylo ve Spojených státech prováděno mnoho studií zaměřených na prestiž ošetřovatelské profese. Sečtením výsledků z těchto studií je jasně patrné, že prestiž ošetřovatelské profese je mnohem silnější a pozitivnější než před několika lety. Dochází ke zlepšování pracovního prostředí sester, zvýšila se spokojenost s jejich prací a výrazně vzrostl zájem o studium ošetřovatelství. Soukromé sektory poskytují díky těmto pozitivním změnám větší množství finančních prostředků do ošetřovatelství, což podporuje ošetřovatelský výzkum. Tím dochází ke zlepšování kvality ošetřovatelské péče. Díky ošetřovatelskému výzkumu stoupá publikování odborných článků o praxi založené na důkazech a tím by mělo docházet i k dalšímu zvyšování pozitivní image ošetřovatelské profese. Ošetřovatelská profese má nyní obdiv, důvěru a respekt veřejnosti a mnoho nových příznivců, kteří chtějí pokračovat v posilování prestiže tohoto povolání (Donelan a kol., 2008, s. 143-150).

Studie realizovaná v Brazílii v roce 2010 zkoumá to, jak by dle veřejnosti měla vypadat dobrá všeobecná sestra. Respondenti udávali, že dobrá všeobecná sestra je pro ně převážně ta, co se chová zodpovědně, plní úkoly a orientuje se v ošetřovatelské problematice. V neposlední řadě respektuje autonomii pacienta. To znamená, že intervence plní společně s pacientem, nikoliv za pacienta. Pro dětské pacienty je dobrou sestrou ta, která s nimi tráví čas v průběhu hospitalizace (Araujo Sartorio a kol., 2010, s. 687-694). Autoři výzkumu, který probíhal v roce 2008 ve Spojených státech Amerických, se dotazovali široké veřejnosti na to, jakou sestru vnímají jako dobrou sestru. Když se autoři ptali na první slova, která se lidem v průzkumu při pojmu „dobrá všeobecná sestra“ vybavila, byla převážně slova jako „péče“ nebo „soudit“. Pouze 8 % dotazovaných použilo slovo „profesionál“, „znalosti“, „dovednosti“. Jen v malé míře byla sdělena slova jako „pomocnice“ nebo „služka“, což je považováno za velmi úspěšné (Donelan a kol., 2008, s. 143-150). Je také dokázáno, že názory na prestiž ošetřovatelské profese se liší v některých zemích. V Hongkongu se prokázal vliv kapitalismu na image zdejších sester. Sestra je zde považována za profesionála a je zařazena do manažerské třídy, která skýtá vyšší

hodnocení a vyšší společenský status. Tím i záruku vysokého platového ohodnocení (Zenobia a kol., 2014, s. 130-6). Ve spojených státech Amerických se institut medicíny v roce 2010 vyjádřil, že přesto že jsou sestry stále v určitém procentu veřejnosti vnímány pod vlivem starých stereotypů jako služby lékařů, jsou již v daleko větší míře vnímány jako rovnocenní partneři se všemi ostatními členy zdravotnického týmu. Je pozitivní, že jsou již sestry vnímány jako profesionálové a ošetřovatelství tak neustále posiluje svůj veřejný obraz (McAllister a kol., 2014, s. 148-153). Zbývá ještě hodně úsilí, aby se podařilo změnit obraz sester, stále ještě v malé míře ovlivněný tradičními pohledy z historie. Je potřeba transformovat pracovní prostředí a zatraktivnit kariéru v ošetřovatelství. Pokud se nezlepší uznání ošetřovatelské profese laickou i odbornou veřejností, vede to do budoucna nezadržitelně k nedostatku ošetřovatelského personálu ve zdravotnických zařízeních. A jsou to právě sestry, které tvoří většinu pracovníků v těchto zdravotnických zařízeních. Klíčovou strategií pro řešení tohoto nedostatku sester je zvyšování počtu absolventů ošetřovatelských škol. Špatná společenská prestiž ošetřovatelské profese však přispívá k neadekvátnímu počtu studentů vstupujících do ošetřovatelských výukových programů (Seago a kol., 2006, s. 96-108). Je důležité posilovat prestiž ošetřovatelské profese v řadách mladých lidí, aby ošetřovatelství bylo tou správnou volbou pro jejich budoucí povolání. V tom se ukázaly jako vysoce efektivní marketingové programy nebo angažovanost trhu práce ve Spojených státech Amerických. V současnosti je potvrzeno, že atraktivita ošetřovatelské profese stoupá, jelikož počet uchazečů o studium na ošetřovatelských školách po celém světě výrazně převyšuje počet přijímaných studentů na těchto školách (Bickhoff, 2014, s. 31). Předpokládá se, že chudá společenská prestiž ošetřovatelství přispívá k nedostatku sester ve zdravotnictví. Ve výzkumu probíhajícím v roce 2006 v Kalifornii byli dotazováni vysokoškolští studenti v oblasti vědy a matematiky, kteří měli posuzovat vnímání kariéry zdravotních sester ve srovnání s fyzioterapeuty, učiteli nebo lékaři. Testováno bylo přes čtyři tisíce studentů amerických vysokých škol různého etnického původu, 78 % těchto respondentů se však narodilo ve Spojených státech. Studenti většinou vnímali ošetřovatelskou profesi příznivě, přičemž dvě třetiny dotazovaných studentů souhlasili s tím, že ošetřovatelská profese má dobrý potenciál příjmu, jistotu pracovního místa a zajímavou práci. Nicméně prestiž ošetřovatelské profese pořád zaostávala za ostatními výše zmíněnými profesemi, se kterými byla srovnávána. Ostatní povolání byla mezi studenty také vnímána více

autonomně, zatím co ošetrovatelská profese byla vnímána jako méně nezávislá v pracovním procesu. V první části výzkumu se potvrdilo, že nejlepší společenskou prestiž z výše uvedených profesí má jednoznačně profese lékařská. Je překvapivé, že ihned po lékařské profesi získala mezi studenty nejvíce hlasů ošetrovatelská profese, méně pozitivně byli vnímáni fyzioterapeutové a na posledním místě učitelé. Ve druhé části výzkumu studenti hodnotili nezávislost všech výše zmíněných povolání. Zde studenti vnímali ošetrovatelskou profesi jako druhou nejvíce závislou ihned po učitelství. Jako ženská profese byla mezi studenty vnímána jednoznačně profese ošetrovatelská. Na rozdíl od fyzioterapeutů studenti udávali, že ošetrovatelská profese má vyšší platové ohodnocení a je zde vyšší bezpečnost práce. Ze závěru vyplývá, že většina studentů vnímá ošetrovatelskou profesi jako povolání, nikoli poslání, jako tomu bylo dříve. Stále zde však existují významné rozdíly mezi prestiží lékařské a ošetrovatelské profese, kdy lékařská profese majoritně vítězí (Seago a kol., 2006, s. 96-108). Všichni studenti implicitně věděli, že obraz ošetrovatelství a ošetrovatelské profese vysílá jasnou zprávu pro veřejnost a proto je důležité, aby se již při studiu ošetrovatelství chovali studenti profesionálně k pacientům i jejich rodinám (McAllister a kol., 2014, s. 148-153). Podobná studie proběhla v roce 2014 ve Velké Británii. Zde byla zkoumána atraktivita ošetrovatelské profese mezi studenty prvního ročníku ošetrovatelství a její vliv na výběr ošetrovatelské profese. Výzkum překvapivě prokázal, že studenti, kteří měli negativní osobní zkušenost s ošetrovatelskou profesí, si právě proto tuto profesi vybrali. A to z toho důvodu, aby se podíleli na zlepšování těchto nedostatků. Pozitivní image ošetrovatelské profese motivovala k výběru tohoto povolání více než 15% dotazovaných studentů. Tato kohorta studentů ošetrovatelství vstoupila do profese se silnou touhou pečovat a učinit pozitivní změnu ve společenském vnímání této profese (Crick, 2014, s. 12-15). Podobné šetření bylo v roce 2014 provedeno i v České republice. Cíl průzkumu byl zaměřen na odhalení míry prestiže ošetrovatelské profese ve srovnání s 26 dalšími profesemi u studentek 1. a 2. ročníku kombinované formy Ošetrovatelství na 2. lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Z této studie vyplývá, že studentky zařadily ošetrovatelskou profesi na druhé nejatraktivnější místo v žebříčku 26 dalších profesí. Jako nejprestižnější považují tyto studentky profesi lékařskou (Jirkovský, 2014, s. 46-52). Kvalitativní studie probíhající v roce 2014 v Hongkongu popisuje vliv různých aspektů na výběr studia ošetrovatelské profese u zdejších studentů. Shrňme-li zjištění vyplývající z této

kvalitativní studie, byly zde prokázány tři důležité aspekty, které motivují budoucí studenty rozhodnout se právě pro ošetrovatelskou profesi. Patří sem hlavně dobrý a stabilní příjem, uspokojivé vyhlídky zaměstnání a profesní titul. Navzdory těmto pozitivním faktorům byly v této studii objeveny i negativní faktory, které ovlivňovali výběr ošetrovatelského povolání. Mezi tyto hlavní aspekty patří vysoké náklady na školné a dlouhá doba trvání studia, na rozdíl od ostatních oborů. U mužů zde figuruje i dominantní postavení žen v této profesi. I pro rodiny těchto studentů je rozhodnutí se pro ošetrovatelskou profesi vnímáno velmi pozitivně. Mají záruku, že jejich děti, které vystudují ošetrovatelskou profesi, budou mít jistotu pracovního místa, dobré platové podmínky a v případě potřeby se budou umět postarat o své blízké. Nicméně pod vlivem konzervativních tradic u některých rodičů se už i zde začínají objevovat pochybnosti. Některé rodiny preferují studium jiných oborů, preferují spíše studium více společensky uznávané lékařské profese před studiem profese ošetrovatelské. Studenti udávají, že někteří jejich přátelé začínají považovat ošetrovatelskou profesi jako ostudnou a nedůstojnou. Bylo však prokázáno, že toto negativní vnímání ošetrovatelské profese se zlepšilo po nástupu studentů do zaměstnání díky již výše zmíněným podmínkám jako je dobré platové ohodnocení a další (Zenobia a kol., 2014, s. 130-6). Stejně jako dotazování studentů proběhlo dotazování veřejnosti o tom, jak vnímají úspěšnost ošetrovatelské profese. Ukázalo se, že kolem 70 % dotazovaných hodnotí ošetrovatelskou profesi spíše pozitivně a považuje ji jako vhodnou volbu pro budoucí povolání. Mimo jiné bylo také prokázáno, že ženy vnímají ošetrovatelskou profesi pozitivněji než muži v poměru 74 % vs. 64 % stejně jako ti, kteří pracují ve zdravotnictví v poměru k těm, kteří ve zdravotnictví nepracují v poměru 80 % vs. 68 % (Donelan a kol., 2008, s. 143-150).

Mění se také prestiž ošetrovatelské profese v očích lékařů. Zatím co v historii byla sestra vnímána lékaři jako jeho pomocná ruka plnící jeho úkoly, dnes se profesionální vztahy sester s lékaři mění. Kvalitativní studie prováděná v roce 2010 v Buenos Aires v Argentině prokázala, že již pouze 27 % lékařů vnímá sestru jako prostředníka pro bezmyšlenkovité plnění jejich ordinací, 23,5 % dotazovaných lékařů vnímá sestru jako dobrou dispozici ke kvalitně odvedené zdravotní péči o pacienty. Na druhou stranu pouze 16 % sester dotazovaných v této studii vypovědělo, že si jejich lékaři cenní jako jejich vrstevníků. Sestry se domnívají, že lékaři stále neumí ocenit jejich kapacity a jsou pro ně k dispozici pouze na plnění jejich ordinací

(Samaniego a Carcamo, 2013, s. 54-62). Dobrá všeobecná sestra by však měla být vnímána lékaři jako autorita, která má podíl na plánování léčby pacienta. Dále by měla být vnímána jako autonomní složka, kdy by docházelo k rozdělení moci mezi sestrami a lékaři (AraujoSartorio, 2010, s. 687-694). Dalším zjištěním výše zmiňované kvalitativní studie prováděné v roce 2010 v Argentině bylo značné napětí mezi sestrami a lékaři kvůli odlišnému vnímání ošetřovatelské profese. Zatím co sestry dnes kladou důraz na to, aby mohly provádět větší množství intervencí bez lékařské indikace, lékaři považují za jejich funkci téměř výhradně plnění přesných terapeutických intervencí jimi předepsaných. Bylo prokázáno, že totéž si myslí i ostatní profesionálové pracující ve zdravotnictví. Tento spor mezi vnímáním ošetřovatelské profese vede k tomu, že mnozí pacienti považují sestru jako spojku mezi lékařem a samotným pacientem. Rodina pacienta odsouvá sestru na poslední místo mezi profesionály pracujícími ve zdravotnictví. Prvotně vnímají sestru jako člena týmu, který provádí péči o tělo. Z této kvalitativní studie také vyplynulo, že vnímání ošetřovatelské profese jde ruku v ruce s chováním a očekáváním jednotlivců tuto profesi zastupujících – jak pro lajky, tak profesionály (Samaniego a Carcamo, 2013, s. 54-62).

Mnoho výzkumů poukazuje na to, že ošetřovatelská profese je stále vnímána jako profese převážně ženská. Je proto zapotřebí do ošetřovatelství rekrutovat i muže, změnit tak vnímání ošetřovatelské profese jako povolání ženského a zlepšit tak pracovní prostředí, ve kterém sestry pracují (Seago a kol., 2006, s. 96-108). Zatím co dříve byla ošetřovatelská profese považována za ryze ženskou, v dnešní době se zde čím dál častěji vyskytují muži – v Hongkongu je mezi studenty ošetřovatelství asi 30 – 40 % mužů. Obecně je však prokázáno, že 55,2% pacientů považuje ošetřovatelskou profesi vhodnou pouze pro ženy, jelikož jsou ženy považovány za soucitné a milosrdné i přes stoupající počet mužských zástupců v ošetřovatelské profesi (Buyuk a kol., 2014, s. 729-736). V rámci tohoto tvrzení jsou vyjádřeny rozdíly mezi schopností učení a silou u obou pohlaví. Zatím co ženy jsou lepší v organizaci ošetřovatelské péče, muži jsou zručnější v mechanické manipulaci s pacienty a tím se jim ošetřovatelská péče značně ulehčuje. Muži jsou také pohotovější, zatím co ženy mají větší obavy a svá rozhodnutí vždy důkladněji promýšlí. Muži však prokazují v některých případech ztíženou schopnost komunikovat se sestrami v rámci jednoho ošetřovatelského týmu. Nicméně muži jsou

přesto velkým přínosem pro dnešní ošetrovatelskou praxi a mohou mít vliv na prestiž profese. Bylo zjištěno, že podávají lepší pracovní výkony na jednotkách intenzivní péče, operačních sálech, psychiatrických odděleních a odděleních urgentního příjmu. To proto, že práce na těchto odděleních vyžaduje fyzickou zdatnost, vysoké technické dovednosti a samostatnost (Zenobia a kol., 2014, s. 130-6).

3.1 Aspekty ovlivňující prestiž profese

Na společenskou prestiž ošetřovatelské profese má dnes vliv mnoho aspektů, jako jsou samotné osobní zkušenosti, mediální obraz profese a socio – demografické faktory (Donelan a kol., 2008, s. 143-150). Je obecně známo, že média mohou být použita jako mechanismus pro sdílení příspěvků ošetřovatelských profesionálů. V souvislosti s tímto se předpokládá, že prestiž profese by mohla nadále v očích veřejnosti stoupat (Anonymouse, 2015). Sdělovací prostředky dnes hrají významnou roli při utváření a upevňování společenského obrazu ošetřovatelské profese. Pomáhají odvrátit negativní prestiž ošetřovatelství z předešlých let. Studie potvrzují, že massmédiá formují a ovlivňují evropské názory o vnímání ošetřovatelské profese a úsudky veřejnosti o zdravotní péči daleko ve větší míře než tomu bylo dříve, jelikož přístup k médiím u veřejnosti výrazně vzrostl (Anonymouse, 2010).

Bickhoff Laurie (2014, s. 31) poukazuje na to, že prestiž ošetřovatelské profese stojí před novou hrozbou dnešní doby a tou je nevhodná prezentace samotných sester v sociálních médiích v podobě jejich nevhodných příspěvků. Kvůli tomu mohou být sestry opět líčeny jako nedůvěryhodné a neprofesionální. Tyto příspěvky mnohdy odhalují nevhodné chování sester, které má potom vliv na společenské uznání povolání. Patří mezi ně například porušení soukromí pacienta, šikana na pracovišti a další nevhodné chování neslučující se s profesionálním obrazem sester. Autorka uvádí, že řešení tohoto závažného společenského problému spočívá v tom, aby se sestry uměly vhodně v médiích prezentovat. K tomu by mohly napomoci projekty, které sestrám pomáhají zorientovat se v této problematice. Takové to projekty probíhají v současné době například v Austrálii. Akreditační rada australského ošetřovatelství a porodní asistence vyžaduje, aby vzdělávání budoucích sester a porodních asistentek zahrnovalo strategie, které napomáhají studentům v budoucí profesní kariéře uplatňovat profesní hodnoty. Bylo totiž prokázáno, že se studenti pouze běžně naučí klinickému uvažování, řešení problémů a bezpečnému a odpovědnému chování. Nejsou však dostatečně připraveni v těchto záležitostech zaujmout kritický a tázavý pohled ošetřovatelství v historických i současných prezentacích této profese (McAllister a kol., 2014, s. 148-153). Dle předběžných výsledků studií se jeví tyto projekty jako účinné, posilující společenskou prestiž

ošetřovatelské profese. Když totiž sestry použijí svoji prezentaci a mediální obraz správně, dopad na společenskou prestiž ošetřovatelské profese může být skvělý. Měly by především prezentovat v médiích svoji zvyšující se kariéru a poskytovat velmi velké množství kvalitních informací plynoucích z praxe založené na důkazech (Bickhoff, 2014, s. 31). Také Ústav ošetřovatelství na univerzitě v Basileji ve Švýcarsku vyvinul netradiční koncept odborné přípravy, jenž zahrnuje jednosemestrální kurz o tom, jak se mají sestry v médiích prezentovat. Studenti se v tomto kurzu mají naučit informovat a transformovat veřejné povědomí o přínosech ošetřovatelské praxe. Cílem tohoto kurzu je osvojení technik, které mají být použity při interakci s médii a veřejností. To, co sestry potřebují, je vzdělání a osvěta. Sestry si musí uvědomit, že nevhodné příspěvky se přes média mohou šířit s nebyvalou rychlostí a dosahem. A to i v případě, že jsou tyto příspěvky odstraněny. Je tedy třeba naučit sestry odpovědnosti za případný dopad jejich nevhodných příspěvků, ať už úmyslný nebo neúmyslný, na celkové společenské uznání ošetřovatelské profese (Kazis a Schwendimann, 2009). V mediální prezentaci by ošetřovatelská profese měla spíše vyvolávat hlubší úvahy o přínosu ošetřovatelství. Myslí se tím to, aby byly sestry prezentovány například jako vedoucí týmů, což už bývá dnes naprosto běžná záležitost. Skrz tyto problémy spojené s mediálním obrazem ošetřovatelské profese vznikla ve Spojených státech Amerických v roce 2012 organizace s názvem Pravda o ošetřovatelství, která se snaží o přesnou prezentaci ošetřovatelské profese v médiích a povzbuzuje její zástupce, aby protestovali proti tomuto nepřesnému líčení svojí profese. Organizace byla také úspěšná při odstraňování nevhodných reklam a při korekci tvorby televizních a filmových producentů. Sestry se musí pomocí médií naučit obhajovat svoji profesi, kompetence a v neposlední řadě také obhajovat svoji péči o pacienty. Je na čase více rozšířit pověst ošetřovatelské profese online, což by mělo mít pozitivní vliv na posílení prestiže ošetřovatelské profese vzhledem k tomu, že v dnešní době má většina populace k internetu přístup (McAllister a kol., 2014, s. 148-153). Další studie prokazují, že prezentace ošetřovatelské profese v médiích jsou i dnes často povrchní, stereotypní a ponižující. Potvrzuje se to, jako i v historii, že nepřesné vykreslení ošetřovatelské profese v médiích poškozuje profesionální pověst tohoto povolání na veřejnosti a u potenciálních pacientů. To vysílá také špatné poselství pro budoucí studenty ošetřovatelství. Stereotypy vnímání ošetřovatelské profese popisují i nadále tři prominentní a opakující se záběry sestry jako ctnostné ženy, anděla milosrdenství a služky lékaře. Autorka (McAllister a kol., 2014, s. 148-

153) tvrdí, že takovýto obraz ošetřovatelské profese přetrvává, protože není moc významných pokusů ze strany veřejnosti nebo jakýchkoliv zdravotnických profesí k nápravě mylných obrazů ošetřovatelské profese uváděných v médiích. V některých médiích je dokonce ošetřovatelská profese i dnes vnímána jako dělnická práce pro ženy. Základem takového obrazu je, že sestry nemusí kriticky myslet a logicky řešit problémy. Tímto způsobem média klamou nejen veřejnost, ale nesvedou také inspirovat samotné zástupce ošetřovatelské profese. Sdělovací prostředky často také opomíjí skutečný přínos ošetřovatelské profese až po moderní zdravotní péči touto profesí prováděnou. Obvykle elitní tiskové subjekty píšou pouze o lékařích jakožto expertech na zdraví a zdravotní péči. To i v souvislosti s takovými tématy, o kterých mají sestry přinejmenším stejné znalosti – například o problémech týkajících se preventivní zdravotní péče či hojení ran (Anonymouse, 2010).

Ve studii z roku 2010 prováděné na Dundee Univerzity s cílem prozkoumat mediální obraz ošetřovatelské profese, bylo zjištěno, že sestry v televizních pořadech byly vykreslovány jako hloupé a šílené. To odrazovala žáky základních škol k výkonu ošetřovatelské profese. Podobné výsledky měla i další studie, která zjistila, že studenti základních škol získali svůj hlavní dojem o ošetřovatelské profesi z tehdy probíhajícího televizního dramatu „ER“. Tito respondenti průzkumu považovali ošetřovatelkou profesi jako pomocnou práci pro dívky, spíše než profesi hodnou studentů soukromých škol na vysoké úrovni. V některých případech se však veřejnosti dostává pomocí těchto televizních pořadů i pozitivní prezentace ošetřovatelské profese. Například dokument BBC odvysílaný na začátku roku 2010 „Composer in residence“ popisuje výuku studentů ošetřovatelství na Florence Nightingale School of Nursing and Midwifery at King's College. Je zde přiblížen ošetřovatelský výzkum, který se zabývá využitím hudby a jeho pozitivním vlivem na zdravotní stav pacientů. V televizní show „Nurse Jackie“ zase vystupuje sestra, která je i přes některé složité etické otázky popisována jako autoritativní odborník (Anonymouse, 2010). Vnímání ošetřovatelské profese je částečně ovlivňováno osobními zkušenostmi se samotnými sestrami, ale také expozicí sester v médiích. Je prokázáno, že 60 % populace ve Spojených státech Amerických sleduje televizní pořady, ve kterých vystupují sestry nebo viděli reklamu, ve které je sestra vyobrazena. Tito respondenti byli také dotazováni, zda vyobrazení ošetřovatelské profese v těchto médiích mělo nějaký vliv na jejich nazírání na sestry a respektování

sester. 75 % respondentů uvedlo, že například vyobrazení sester pracujících v případě přírodních katastrof, jako byl hurikán Katrina, na ně mělo velmi pozitivní dopad, co se týče nazírání na tuto profesi. Pozitivní dopad na veřejnost měly i publikované příspěvky samotných sester o odměnách jejich profese a o osobním naplnění sester touto profesí (Donelan a kol., 2008, s. 143-150). Často se také stává, že se v médiích objeví titulek s tím, že sestry nejsou od toho, aby umývaly pacienty. To může působit na veřejnost jako nedostatek řádné ošetrovatelské péče, protože sestry často v médiích poukazují na nedostatek času na tuto péči skrz jejich byrokratické povinnosti. To vede též k negativnímu zaujetí a nenapomáhá to k lepší image této profese v očích pacientů. To vyvolává obavy, že vyšší akademické vzdělání sester povede k tomu, že tyto sestry budou méně starostlivé. Tyto obavy byly vysloveny s přesunem ošetrovatelských programů na vysoké školy. Proto se setkáváme s nevolí veřejnosti s vysokoškolským studiem sester. Dle studií vnímá veřejnost studovanou sestru spíše negativně, protože má domněnky o tom, že tato vzdělaná sestra má menší zájem poskytovat tolik potřebnou základní ošetrovatelskou péči. Další studie však neprokázaly, že by vysokoškolské vzdělání sester mělo vliv na provádění základní ošetrovatelské péče o pacienty, nebyl jednoznačně prokázán pokles standardů péče (Crick , 2014, s. 12-15).

3.2 Význam a limitace dohledaných poznatků

Tato bakalářská práce je zaměřená na historii prestiže ošetřovatelské profese v druhé polovině minulého století a v současnosti.

Vnímání ošetřovatelské profese je i dnes zatíženo zastaralými stereotypními představami. Proto je důležité poučit se z historie a z toho, jak byla sestra vnímána v jednotlivých historických obdobích a jaké aspekty měly na toto vnímání vliv. Je potřeba tyto stereotypy negativně ovlivňující prestiž ošetřovatelské profese odstranit (Crick, 2014, s. 12-15, Zenobia a kol., 2014, s. 130-6). Pozitivní vnímání této profese by mělo přispět i k lepšímu financování ošetřovatelství a tím tak ke zlepšování kvality ošetřovatelské péče, čímž by se opět mohlo posilovat pozitivní vnímání profese. Sestry by mohly být přesunuty do rozšířených rolí a tím by se zvyšovala jejich nezávislost při poskytování zdravotních služeb (Bickhoff, 2014, s. 31, Donelan a kol., 2008, s. 143-150, McAllister a kol., 2014, s. 148-153). Výzkumů, zabývajících se prestiží ošetřovatelské profese, bylo nalezeno velké množství, i když někteří autoři poukazují na to, že některé by mohly být přesnější s větším počtem respondentů (Van Cleve, 1988, s. 390-393, Schweizer a kol., 1994, s. 88). Dnes by mohly být přínosné studie o tom, zda má prestiž ošetřovatelské profese nějaký vliv na aktuální nedostatek sester v českém zdravotnictví a jak by se dala využít stoupající prestiž tohoto povolání ke kompenzaci tohoto nedostatku. V zahraničí bylo totiž poukazováno na to, že chudší společenská prestiž profese může vést právě k nedostatku ošetřovatelského personálu ve zdravotnických zařízeních, částečně i proto, že studenti rozhodující se ve volbě povolání zvolí raději prestižnější obory (Seago a kol., 2006, s. 96-108, Zenobia a kol., 2014, s. 130-6).

Z toho dle mého názoru vyplývá, že je zapotřebí trvalá snaha vzdělávat veřejnost o ošetřovatelské profesi a vyvracet zastaralé mýty o této profesi. Je zapotřebí veřejnost neustále informovat o moderním pojetí ošetřovatelství, ošetřovatelském výzkumu a podobně. Vyhnout se nesprávné prezentaci sester v médiích, která hrají důležitou roli ve formování názorů společnosti. Dále by se dle mého názoru mělo usilovat o to, aby se zvyšovala autonomie sester, tím by byly sestry přesunuty do rozšířených rolí a zvyšovala by se tak společenská prestiž ošetřovatelské profese. Pokud však mají být sestry tímto způsobem profesně

povyšování, ponechala bych studium této profese na vysokých školách. To by totiž mohlo jednoznačně pomoci k vnímání sester jako skutečných vystudovaných profesionálů ve svém oboru.

ZÁVĚR

Prvním cílem bakalářské práce bylo předložit dohledané publikované poznatky o prestiži ošetřovatelské profese v druhé polovině 20. století. Prestiž profese se vyvíjela v historii již od počátků ošetřovatelství. Názory na prestiž ošetřovatelské profese se v těchto letech lišily u jednotlivých autorů. Již v padesátých letech se formovala snaha zlepšovat společenskou prestiž profese. I přes tyto snahy se prestiž profese zvyšovat nedařilo a sestra byla většinou stále ještě považována především za lékařovu služku bezmyšlenkovitě plnící jeho ordinace. Ošetřovatelství se však začíná v padesátých letech minulého století přetvářet na moderní profesi pro populaci atraktivní a vyvrací se zastaralé tvrzení o tom, že by ošetřovatelská profese byla spíše posláním, nežli povoláním. Autoři se shodují, že prestiž ošetřovatelské profese byla vždy více či méně ovlivňována různými aspekty. Již ve druhé polovině minulého století se objevoval vliv mediálního obrazu sester na tuto profesi.

První cíl bakalářské práce byl splněn.

Druhým cílem bakalářské práce bylo předložit dohledané publikované poznatky o prestiži ošetřovatelské profese v současnosti. Autoři článků se shodují v tom, že je prestiž ošetřovatelské profese stále v určité míře ovlivňována zažitými stereotypy. V souvislosti se zvyšující se vzdělaností sester však prestiž této profese v posledních letech stoupá nejen ve světě, ale i v České republice a na sestry začíná být pohlíženo jako na skutečné profesionály ve svém oboru. Stigmatizované pohledy na profesi tedy pomalu, ale jistě mizí. Profese začíná být veřejností vysoce respektovaná a vnímaná jako profese kombinující znalosti, dovednosti a profesionalitu. Atraktivita ošetřovatelské profese dnes mimo jiné přispívá i k tomu, že počet uchazečů se zájmem o studium ošetřovatelství výrazně převyšuje možný počet přijatých uchazečů na školách. S rozvojem techniky a internetového připojení se stupňuje vliv masmédií na prestiž profese. Vzniká tedy potřeba toho, aby se sestry uměly v těchto médiích správně prezentovat. Existují programy zařazené do vysokoškolských výukových bloků, které na tuto problematiku studenty ošetřovatelství již připravují.

Druhý cíl bakalářské práce byl splněn.

REFERENČNÍ SEZNAM

ANONYMOUSE. STATISTICS DEBUNK NEGATIVE IMAGE OF NURSING JOBS. *Occupational Health Nursing* [online]. 1983, vol. 31, no. 4, s. 49 [cit. 2016-02-24].

ISSN 00297933. Dostupné z:

<http://search.proquest.com/nursing/docview/1013442688/3DD221161A0547D0PQ/1?accountid=16730>

ANONYMOUSE. "POPULAR IMAGE OF THE NURSE IN THE MASS MEDIA". *Occupational Health Nursing* [online]. 1979, vol. 17, no. 9, s. 32-33 [cit. 2016-02-24].

ISSN 00297933. Dostupné z:

<http://search.proquest.com/nursing/docview/1013759517/1D4256B64C804392PQ/1?accountid=16730>

ANONYMOUSE. *Nurses and Social Media* [online]. Geneva: International Council of Nurses, 2015 ProQuestNursing&AlliedHealth Source. Dostupné z:

<http://search.proquest.com/nursing/docview/1704354525/52F81122CC104F8CPQ/16?accountid=16730>

ANONYMOUSE. The image of nursing: A culture of respect [online]. London: Emap Limited, 2010. Copyright - Copyright Emap Limited Aug 29, 2010; Poslední aktualizace - 2012-08-23.

Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/748142114?accountid=16730>

BICKHOFF, Laurie. Smart nurses thoughtless posts on social media. *Australian Nursing and Midwifery Journal* [online]. 2014, vol. 22, no. 4, s. 31 [cit. 2016-02-24].

ISSN 22027114. Dostupné z:

<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=13&sid=524184ac-700b-4606-b8d4-484bdaad4c55%40sessionmgr112&hid=125>

BOSCHMA, Geertje. Vom "Liebesdienst" zum modernen Frauenberuf: Die Reform der Krankenpflege nach 1945 From "Labor of Love" to a Modern Female Profession: Nursing Reform After 1945]. *Nursing History Review* [online]. 2009, vol. 17, s. 232-234 [cit. 2016-02-24]. ISSN 10628061. Dostupné z: <http://search.proquest.com/nursing/docview/207232197/9E5E9BF76DB1422APQ/1?accountid=16730>

BROWN, Kathleen. Enhancing the Image of the Occupational Health Nurse. *AAOHN Journal* [online]. 1989, vol. 37, no. 12, s. 526-528 [cit. 2016-02-24]. ISSN 08910162. Dostupné z: <http://search.proquest.com/nursing/docview/1012766340/851F9191EC924A3APQ/1?accountid=16730>

BUTLER, Herbert, G. LEVINGSTON Anne. The Image of the Psychiatric Nurse. *Journal of Psychiatric Nursing and Mental Health Services* [online]. 1963, vol. 1, no. 4, s. 264-268 [cit. 2016-02-24]. ISSN 03605973. Dostupné z: <http://search.proquest.com/nursing/docview/1499635151/B7C6847928147BAPQ/1?accountid=16730>

BUYUK, Esra Tura a kol. Male Nurses: The Perspectives of the Hospitalized Children's Mothers. *International Journal of Caring Sciences* [online]. 2015, vol. 8, no. 3, s. 729-736 [cit. 2016-02-24]. ISSN 17915201. Dostupné z: <http://search.proquest.com/nursing/docview/1732805730/9122B7A458C4085PQ/1?accountid=16730>

CRICK, Paula. Why do student nurses want to be nurses? [online]. London: Emap Limited, 2014. Copyright - Copyright Emap Limited Jan 24, 2014; Poslední aktualizace - 2014-01-24. Dostupné z: <http://search.proquest.com/nursing/docview/1491386316/19432511C8B745C4PQ/10?accountid=16730>

CLARK, Mary. The Historical Basis for Nursing's Troubled Self-image. *AAOHN Journal* [online]. 1986, vol. 34, no. 4, s. 169-170 [cit. 2016-02-24]. ISSN 08910162.

Dostupné z:

<http://search.proquest.com/nursing/docview/1012764600/1C112C44ABD2466APQ/2?accountid=16730>

DE, AraujoSartorio a Elma PAVONE ZOBOLI Lourdes Campos. Images of a 'goodnurse' presented by teaching staff. *Nursing Ethics* [online]. 2010, vol. 17, no. 6, s. 687-94 [cit. 2016-02-24]. ISSN 09697330. Dostupné z:

<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&sid=524184ac-700b-4606-b8d4-484bdaad4c55%40sessionmgr112&hid=125>

DONELAN, Karen a kol. Public Perceptions of Nursing Careers: The Influence of the Media and Nursing Shortages. *Nursing Economics* [online]. 2008, vol. 26, no. 3, s. 143-50, 165 [cit. 2016-02-24]. ISSN 07461739. Dostupné z:

<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=18&sid=524184ac-700b-4606-b8d4-484bdaad4c55%40sessionmgr112&hid=125>

EICHENBERGER, Jean, PARKER Jane. THE MAKING OF AN IMAGE. *AAOHN Journal* [online]. 1987, vol. 35, no. 3, s. 113-115 [cit. 2016-02-24]. ISSN 08910162.

Dostupné z:

<http://search.proquest.com/nursing/docview/1012765339/13156B7EB5BA42F0PQ/4?accountid=16730>

CHAN, Zenobia a kol. An ethnographical study on the academic experiences of Chinese male nursing students. *Nurse Education in Practice* [online]. 2014, vol. 14, no. 2, s. 130-6 [cit. 2016-02-24]. ISSN 14715953. Dostupné z:

<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1471595313001686>

IVANOVÁ, Kateřina, VÉVODA, Jiří, NAKLÁDALOVÁ, Marie, MAREČKOVÁ, Jana. Trendy pracovní spokojenosti všeobecných sester. *Kontakt* [online]. 2013, roč. 15, č. 2, s. 115-127 [cit. 2016-02-24]. ISSN: 1212-4117. Dostupné z:

<http://www.medvik.cz/bmc/view.do?gid=993820>

JIRKOVSKÝ, Daniel. Sociální status ošetrovatelské profese očima studentek bakalářského studia ošetrovatelství. *Cesta k modernímu ošetrovatelství: (recenzovaný sborník příspěvků z konference)* [online]. Praha: Fakultní nemocnice v Motole, 1999-. 2014, roč. 16, s. 46-52 [cit. 2016-02-24]. Dostupné z: <http://www.medvik.cz/bmc/view.do?gid=1045955>

KREUTZER, Susanne. "Hollywood Nurses" in WestGermany: Biographies, Self-Images, and Experiences of Academically Trained Nurses after 1945. *Nursing History Review* [online]. 2013, vol. 21, s. 33-54 [cit. 2016-02-24]. ISSN 10628061. Dostupné z: <http://search.proquest.com/nursing/docview/1033331905/AB979D189C9B46FBPQ/1?accountid=16730>

KAZIS, Cornelia, René SCHWENDIMANN. Bringing Nursing to the Public. *Journal of Nursing Education* [online]. 2009, vol. 48, no. 11, s. 642-7 [cit. 2016-02-24]. ISSN 01484834. Dostupné z: <http://search.proquest.com/nursing/docview/203951355/2463C6233C064A5BPQ/1?accountid=16730>

MARDELL, Andy, REES Colin. Thetheatrenurse: Getting the image right. *Nursing Standard* [online]. 1998, vol. 13, no. 4, s. 46-7 [cit. 2016-02-24]. ISSN 00296570. Dostupné z: <http://search.proquest.com/nursing/docview/219833134/E525C22AD3D54883PQ/1?accountid=16730>

MCALLISTER, Margaret a kol. Transformers: Changingthe face of nursing and midwifery in the media. *Nurse Education in Practice* [online]. 2014, vol. 14, no. 2, s. 148-53 [cit. 2016-02-24]. ISSN 14715953. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1471595313001571>

MEIER, Eileen. The image of a nurse--Myth vs. reality. *Nursing Economics* [online]. 1999, vol. 17, no. 5, s. 273-5 [cit. 2016-02-24]. ISSN 07461739. Dostupné z: <http://search.proquest.com/nursing/docview/236936355/74BE9566AB6C4BA7PQ/1?accountid=16730>

PAQUET, Judit. JUST A NURSE?. *Journal of Gerontological Nursing* [online]. 1983, vol. 9, no. 12, s. 630 [cit. 2016-02-24]. ISSN 00989134. Dostupné z: <http://www.healio.com/nursing/journals/jgn/1983-12-9-12/%7B996c4d0c-ee71-412a-a234-0ccea32d8c94%7D/just-a-nurse>

SAMANIEGO, Virginia Corina, Silvia CÁRCAMO. The nursing image and professional identity. The future of a construction The nursing image and professional identity. The future of a construction/La imagen e identidad profesional de enfermería. El devenir de una construcción. *Investigación y Educación En Enfermería* [online]. 2013, vol. 31, no. 1, s. 54-62 [cit. 2016-02-24]. ISSN 01205307. Dostupné z: <http://search.proquest.com/nursing/docview/1430959872/7B47CBABABB2411CPQ/1?accountid=16730>

SEAGO, Jean Ann a kol. The Nursing Shortage: Is It Really About Image?. *Journal of Healthcare Management* [online]. 2006, vol. 51, no. 2, s. 96-108; discussion 109-110 [cit. 2016-02-24]. ISSN 10969012. Dostupné z: <http://search.proquest.com/nursing/docview/206730431/CB090AE2C1EA432APQ/1?accountid=16730>

SCHWEITZER, Susan a kol. The image of the staff nurse. *Nursing Management* [online]. 1994, vol. 25, no. 6, s. 88 [cit. 2016-02-24]. ISSN 07446314. Dostupné z: <http://search.proquest.com/nursing/docview/231413886/72E31DBD92CC4CF2PQ/1?accountid=16730>

VAN CLEVE, Lois. Nursing Image as Reflected in Sex Role Preferences. *Journal of Nursing Education* [online]. 1988, vol. 27, no. 9, s. 390-393 [cit. 2016-02-24]. ISSN 01484834. Dostupné z: <http://search.proquest.com/nursing/docview/1026698139/8EE9EBA83CC64B74PQ/1?accountid=16730>

